

บทที่ ๒

นวนิยายกับสังคม

ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมเป็นเรื่องที่ไม่อาจปฏิเสธได้ ทั้งนี้ เพราะนักเขียนคนเดียวเปรียบเสมือนคนสามคน คือ เป็นทั้งนักประพันธ์ เป็นหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้น และเป็นพลเมืองของสังคม¹ นักเขียนจึงยากที่จะหลีกเลี่ยงอิทธิพลของสังคมในบุคลิกสมัชชของตนได้

นวนิยายเป็นรูปแบบวรรณกรรมประเภทหนึ่งซึ่งมีเนื้อหาใกล้เคียงกับความเป็นจริง ความผูกพันของนวนิยายกับสังคมจึงเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ไม่ยากนัก

การกล่าวถึงความสัมพันธ์ของนวนิยายกับสังคมในบทนี้ จะแบ่งเป็น 2 หัวข้อคือ

1. วรรณกรรมกับสังคม จะกล่าวถึงแนวพิจารณานวนิยายในแง่ที่สัมพันธ์กับสังคม ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นแนวพิจารณาพัฒนาการของนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2475 - 2500

2. นวนิยายไทยกับสังคม จะพิจารณาความเกี่ยวข้องของวรรณกรรมไทยกับสังคม โดยพิจารณากำเนิดและปัจจัยทางสังคมที่ส่งเสริมให้นวนิยายซึ่งเป็นรูปแบบวรรณกรรมตะวันตกเติบโตรุ่งเรืองขึ้นในสังคมไทย

¹วิทย์ ศิวะศรียานนท์, "วรรณคดีและสังคม," ใน วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์, พิมพ์ครั้งที่ 4. (พระนคร: สมาคมภวนาและหนังสือแห่งประเทศไทย, 2514), หน้า 185.

1. วรรณกรรมกับสังคม

คงได้กล่าวแล้วว่า วรรณกรรมย่อมสัมพันธ์กับสังคม วรรณกรรมสะท้อนประสบการณ์ชีวิตในยุคสมัยไม่ว่านักเขียนจะจงใจสะท้อนสังคมหรือไม่ก็ตาม นักวิจารณ์บางคนจึงกล่าวว่า วรรณกรรมเป็นคัมภีร์แห่งยุคสมัย¹ เนื่องจากเป็นภาพถ่ายชีวิตของยุคสมัยนั่นเอง

ความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมอาจเป็นไปได้ 3 ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม การสะท้อนสังคมของวรรณกรรมมิใช่เป็นการสะท้อนอย่างมีเท็ก เหตุการณ์ผ่านองเอกสารประวัติศาสตร์ แต่เป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคม วรรณกรรมจึงมีความเป็นจริงทางสังคมสอดแทรกอยู่

วรรณกรรมอาจสะท้อนสังคมทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปธรรม² หมายถึง เหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคม ส่วนด้านนามธรรมหมายถึง ค่านิยมชีวิตจิตใจของคนในสังคม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน Raymond Williams นักศึกษา

¹ คำกล่าวนี้มีที่ต้นกำเนิดจาก De Bonald ที่ว่า วรรณกรรมเป็นการแสดงออกของสังคม (Literature is an expression of society)

René Wellek, Austin Warren, "Literature and Society," in Theory of Literature (London: Penguin Books, 1973), p. 95
 ต่อมาจึงมีคำกล่าวอื่น ๆ เช่น วรรณกรรมเป็นภาพวาดของบุคคลในยุคสมัย (portrait of time) และ วรรณกรรมเป็นคัมภีร์แห่งยุคสมัย (art mirrors the age) ซึ่ง
 เป็นคำแปลของ บรรจง บรรเจอดกิจย์ ใน ศิลปะวรรณคดีและชีวิต

² หมายถึงภาพที่มองเห็นได้ควยตา

วรรณกรรมเชิงสังคม เรียกว่าวรรณกรรมในวรรณกรรมว่าเป็น "โครงสร้างของความรู้สึก"¹ ซึ่งหมายถึงทั้ง ค่านิยม ความรู้สึก ความปรารถนา และชีวิตจิตใจของคนในทัศนะและความรู้สึกของผู้เขียน ดังนั้นวรรณกรรมจึงเป็นการตอบสนองทั้งทางด้านการกระทำและความคิดของมนุษย์ต่อสังคม

นักเขียนบางคนมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมเป็นอย่างมาก เขาแสดงความปรารถนาที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น วรรณกรรมของเขาทำให้เห็นสิ่งที่เรียกว่าอุดมการณ์ ซึ่งอาจจะเป็นอุดมการณ์ทางสังคม หรืออุดมการณ์ทางการเมืองก็ได้

อุดมการณ์ที่สะท้อนในวรรณกรรมอาจเห็นไปได้ทั้งสองลักษณะ คือลักษณะแรก ผู้เขียนมีใจจริง แต่พิจารณาได้จากโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ของเขา ลักษณะที่สอง ผู้เขียนใจจริงหยิบยกอุดมการณ์มาเป็นเนื้อหาของวรรณกรรม

ดังนั้นการพิจารณาวรรณกรรมในฐานะเป็นภาพสะท้อนของสังคมจึงควรให้ความสำคัญกับตัววรรณกรรม และกลวิธีในการเสนออุดมการณ์ที่อาจปรากฏในวรรณกรรมชิ้นนั้น ๆ ด้วย

ลักษณะที่สอง สังคมนี้อิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือแก่นักเขียน นักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี ศาสนา ปรัชญาและการเมือง สภาพการณ์ของปัจจัยเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งที่กำหนดโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ของเขา การพิจารณาอิทธิพลของสังคมแก่นักเขียนควรให้ความสนใจว่านักเขียนได้รับอิทธิพลจากสังคมมาอย่างไร และเขามีท่าทีสนองตอบต่ออิทธิพลเหล่านั้นอย่างไร

¹Diana Laurenson and Alan Swingewood, The Sociology of Literature (London: Paladin, 1972), p. 16.

อิทธิพลของสังคมที่มีต่อวรรณกรรมยัง เป็นไปได้ในอีกลักษณะหนึ่งคือ สภาพเศรษฐกิจและการเมืองกำหนดแนวโน้มของวรรณกรรม บัจจุบันทางเศรษฐกิจอาจทำให้นักเขียนต้องเขียนตามใจผู้อ่าน หรือตามใจเจ้าของสำนักพิมพ์ ส่วนด้านการเมือง การจำกัดขอบเขตในการแสดงความคิดเห็น เป็นเหตุระบอบที่ลดเสรีภาพของนักเขียน ฐานะของนักเขียนในสังคมจึง เป็นสิ่งที่ควรสนใจ นักเขียนที่ดีจะปลดปล่อยตนเองให้เป็นอิสระจากการบีบบังคับทางเศรษฐกิจและการเมือง Lucien Goldman นักวิจารณ์วรรณกรรมที่มีชื่อเสียงคนหนึ่ง เรียกนักเขียนที่ตกอยู่ใต้อิทธิพลทางสังคมประเภทนี้ว่า "นักเขียนชั้นสอง"¹

ลักษณะที่สาม วรรณกรรมหรือนักเขียนมีอิทธิพลต่อสังคม นักเขียนที่ยิ่งใหญ่ นอกจากจะเป็นผู้มีพรสวรรค์ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมให้มีชีวิตชีวน่าจืดใจผู้อ่านแล้ว ยังเป็นผู้มีทัศนะกว้างไกลกว่าคนธรรมดา ทั้งนี้ส่วนหนึ่ง เป็นเพราะเขามีความเข้าใจและเข้าใจถึงสภาพของมนุษย์และสังคม Leo Loventhal นักสังคมวิทยา กล่าวว่า "กิลปีนวาดภาพที่เป็นจริงเสียยิ่งกว่าตัวความจริงเอง" ซึ่งหมายถึงนักเขียนสามารถเข้าใจโลกได้มากกว่าคนทั่วไป ด้วยเหตุนี้วรรณกรรมที่ยิ่งใหญ่จึง เป็นอมตะ เพราะไม่เพียงแต่จะเสนอภาพปัจจุบันอย่างถึงแก่นของความเป็นจริงเท่านั้น แต่ยังสามารถคาดคะเนอนาคตได้อีกด้วย

อิทธิพลของวรรณกรรมต่อสังคมอาจเป็นไปได้ทั้งในด้านอิทธิพลภายนอก เช่น การแต่งกาย หรือการกระทำตามวรรณกรรม และอิทธิพลภายใน คืออิทธิพลทางความคิด การสร้างค่านิยมรวมทั้งความรู้สึกนึกคิด นักเขียนจึงเป็นบทบาทในฐานะผู้นำแนวความคิดของสังคม และผู้นำทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่ง

การศึกษาความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมทั้ง 3 ลักษณะดังได้กล่าวมานี้ จะสมบูรณ์ยิ่งขึ้นหากผู้ศึกษาให้ความสนใจกับโลกทัศน์ในวรรณกรรม ทั้งนี้เพราะวรรณกรรม

¹ Ibid., p. 20.

เป็นภาพชีวิตที่มีลักษณะ "เหมือนจริง" ซึ่งสะท้อนผ่านโลกทัศน์ของนักเขียนแต่ละคน¹
ไม่ใช่ภาพชีวิตจากประสบการณ์โดยตรง

โลกทัศน์ หรือทัศนะต่อโลก หมายถึง ความคิดเห็นของนักเขียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของตนกับโลก โลกทัศน์จึงคลุมความกว้างขวาง เป็นความคิดซับซ้อนผสมผสานของประสบการณ์และอารมณ์ ทั้งยังเป็นที่มาของแรงบันดาลใจของนักเขียน อาจกล่าวได้ว่า โลกทัศน์เป็นตัวกำหนดโครงสร้างภายในของวรรณกรรม ทำให้นักเขียนเลือกเขียนเรื่องแต่ละประเภท ตลอดจนเลือกสร้างตัวละครและองค์ประกอบอื่น ๆ

โลกทัศน์ หรือ Weltanschauung² เป็นแนวธรรมซึ่งมีใจหมายถึงข้อเท็จจริง (facts) แต่เป็นโครงสร้างของความคิดและอารมณ์ซึ่งประสานตัวขึ้นจากประสบการณ์ หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นจิตสำนึก (Consciousness) อันมีบทบาทในการกำหนดโครงสร้างภายในของวรรณกรรม และเป็นที่มาของโครงสร้างภายนอก คือรูปแบบและ

¹ ศูนย์กลางของเนื้อหาในวรรณกรรมเกี่ยวข้องกับมนุษย์เสมอ ผู้เขียนกำหนดจุดมุ่งหมาย เลือกเนื้อหา เพื่อถอดแบบธรรมชาติตามโลกทัศน์ของเขา แล้วจึงเลือกสรรรูปแบบให้กลมกลืนกับเนื้อหา

² Weltanschauung เป็นศัพท์ทางวรรณกรรม เกิดจากนักคิดซึ่งสืบทอดการศึกษามาจาก A.O. Lovejoy ผู้เริ่มการศึกษาระวีกาศาสตร์ความคิดจากวรรณกรรม โดยศึกษาความคิดของนักเขียนที่ไม่ใช่เจ้าลัทธิปรัชญา และเห็นว่าทัศนะในวรรณกรรมเป็นความคิดเชิงปรัชญาอย่างแจ่มแจ้ง ผู้ศึกษาศึกษาต่อ เช่น Rudolf Unger จนถึง Dilthey จึงเรียกความคิดเชิงปรัชญาที่ผสมผสานกับทัศนะด้านอารมณ์ว่า Weltanschauung การศึกษาแนวนี้แพร่หลายมากในเยอรมัน

ในที่นี้จะใช้คำว่า Weltanschauung ในความหมายว่าโลกทัศน์ ส่วน ideology หมายถึง อุดมการณ์หรือโลกทัศน์ชั้นอุดมคติ

องค์ประกอบต่าง ๆ การเข้าใจโลกทัศน์ของผู้เขียนจะเป็นแนวทางให้เข้าใจโครงสร้างระดับลึก และนำไปสู่การเข้าถึงวรรณกรรมได้ดียิ่งขึ้น

โลกทัศน์ของนักเขียนแต่ละคนจะเป็นไปในรูปแบบใดที่เกี่ยวกับเงื่อนไขของบุคคลมีภาวะแวดล้อมทางสังคมของนักเขียนจะกำหนดให้เขามองโลกไปในลักษณะต่าง ๆ กัน เหตุการณ์ร่วมสมัยมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการกำหนดให้เขามีโลกทัศน์ไปในทางกริธา หรือสิ้นหวัง¹

โลกทัศน์เป็นปฏิกิริยาของมนุษย์ในสภาพแวดล้อมทางสังคม บางครั้งทัศนะนี้จะประสานกับความหวังความปรารถนาแรงกล้า ทำให้โลกทัศน์กลายเป็นอุดมการณ์ หรือ อุดมทัศน์ (ideology หรือ utopian perspective)

ความสำคัญของโลกทัศน์ในการศึกษาวรรณกรรมเชิงวัฒนธรรมกับสังคมเป็นหลักการสำคัญของนักศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม ชื่อ Lucien Goldmann² ทฤษฎีของเขาให้

¹อาจแบ่งโลกทัศน์อย่างกว้าง ๆ ได้ 2 แนวทาง คือ

โลกทัศน์เชิงฉวิญ หมายถึง การมองโลกตามสภาพที่เป็นจริงด้วยพลังศรัทธา แม้ความเป็นจริงเป็นภาวะที่ไม่พึงปรารถนา แต่ก็มี ความหวังว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพที่ดีกว่า

โลกทัศน์เหล็กทึ หมายถึง การมองโลกอย่างหมดหวังในการเปลี่ยนแปลง อาจเป็นเพราะสภาพรอบตัวเป็นสภาพที่ไม่ถึงปรารถนา หรือมีแรงกดดันเนื่องจากถูกบีบคั้น ทำให้ท้อแท้ สิ้นหวัง จึงหลีกเลี่ยงจากความเป็จริงไปสู่ความเพ้อฝัน หรือสะท้อนภาวะหมดอาลัยตายอยาก .

²Lucien Goldmann นำทฤษฎีของ Marx และ Engels รวมทั้ง Lukács นักคิดก่อนสมัย Marx มาพิจารณาอย่างรอบคอบ แล้วเลือกแนวทางที่เหมาะสมรวมทั้งปรับปรุงทฤษฎีเหล่านั้นให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ความสำคัญกับโลกทัศน์ เพราะเห็นว่าวรรณกรรมเป็น "สัมพันธ์ภาพเบ็ดเสร็จ" (total coherence) หมายถึงเป็นผลงานรวมยอดจากทุกแง่ทุกมุมของโลกและชีวิตของผู้เขียน วรรณกรรมที่ดีสามารถเป็นตัวแทนสะท้อนภาวะของยุคสมัยอย่างแจ่มชัด ส่วนวรรณกรรมที่ยิ่งใหญ่จะนำปัญหาหลักจากประสบการณ์ร่วมสมัยนำไปสู่ความจริงแท้ นักเขียนที่ดีจึงเป็นตัวแทนของยุค และฝากกำแพงเวลามารับใช้อนาคตด้วยโลกทัศน์อันกว้างไกลของเขา ทฤษฎีของ / * Goldmann เรียกว่า ทฤษฎีโครงสร้าง¹ อันเป็นทฤษฎีที่มีชื่อเสียงมากทฤษฎีหนึ่ง ทฤษฎีนี้เสนอให้ศึกษาตัววรรณกรรมเป็นหลักและเน้นว่า การพิจารณาวรรณกรรมต้องพิจารณาองค์ประกอบทั้งหมด ทั้งตัววรรณกรรมเองและส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคม โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ตัววรรณกรรม แล้วจึงโยงไปถึงสังคม กล่าวคือโลกทัศน์ของผู้เขียน จากนั้นนำโลกทัศน์ของผู้เขียนกลับมาอธิบายเนื้อหาของวรรณกรรมอีกครั้งหนึ่ง

โลกทัศน์จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมตั้งไต่ถ้อยมาข้างต้นนี้เป็นแนวทางในการศึกษาพัฒนาการนวนิยายไทยระหว่าง พ.ศ. 2475-2500 ต่อไป

2. นวนิยายไทยกับสังคม

เมื่อ "แม่วัน" แปลเรื่อง ความพยาบาท จากต้นฉบับภาษาอังกฤษชื่อ Vendetta ของ Marie Corelli ในปี พ.ศ. 2443 นั้น นวนิยายของตะวันตก

¹ทฤษฎีโครงสร้าง (Structuralism) มีทั้งในวงการศึกษารัฐศาสตร์และวรรณกรรม ในวงการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์โดยเน้นความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับองค์ประกอบอื่น ๆ ของสังคม องค์ประกอบของวรรณกรรมโดยเอกเทศจะไม่มี ความหมายในตัวเองเลย

กำเนิดมาแล้วประมาณหนึ่งศตวรรษ¹ นวนิยายไทยเป็นรูปแบบวรรณกรรมที่เรารับมาจากตะวันตก ผู้ที่นำรูปแบบนี้มาเผยแพร่ คือ ผู้ที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ หรือผู้ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับสูง นักเขียนหรือโดยมากหมายถึงนักแปลนวนิยายในยุคนั้น ส่วนใหญ่เป็นนักเขียนที่สร้างสรรค์วรรณกรรมตามรูปแบบเก่าด้วย เช่น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยาอนุমানราชชน หลวงนัยวิจารณ์ (นามปากกาว่า "ศรีสุวรรณ") หลวงวิลาศปริวัตร (นามปากกาว่า "นกไนรี") และหลวงสารานุกรมประพันธ์ (นามปากกาว่า "แม่สอดาก") เป็นต้น²

เนื่องจาก ไทยรับรูปแบบนวนิยายมาจากตะวันตกโดยการแปลโดยตรง จึงไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงการคลี่คลายของรูปแบบบันเทิงคดีที่นำมาจากนวนิยาย ประเด็นที่จะวิเคราะห์ก็คือ เหตุไรนวนิยายจึงเป็นที่ยอมรับและนิยมในหมู่นักอ่านไทย ปัจจัยหรือสภาพการก่ เช่นไรที่สนับสนุนให้นวนิยายงอกงามเติบโตในวงวรรณกรรมไทย ทั้งนี้เพราะการถ่ายทอดวัฒนธรรมใด เข้ามานั้น จำต้องเป็นที่ยอมรับหรือเข้ากับลักษณะวัฒนธรรมของสังคมนั้น มิฉะนั้นวัฒนธรรมต่างประเทศที่รับมาก็จะไม่แพร่หลายหรือเติบโตงอกงามในสังคมนั้น ๆ

¹ นวนิยายตะวันตกเริ่มขึ้นเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 18 ส่วนของไทยเริ่มมีรูปแบบวรรณกรรมประเภทนี้เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 19

² พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ นิทานทองอิน ลงในวารสารศรีปัญญา ซึ่งนับเป็นอาชุนิยายเรื่องแรกของไทย โดยทรงใช้นามปากกาว่า "นายแก้ว-นายขวัญ" พระยาอนุমানราชชนแปลเรื่อง โซโรคา จากเรื่อง The Virgin of the Sun หลวงนัยวิจารณ์แปลเรื่อง สมบัติอมรินทร์ จากเรื่อง Treasure of Heavens ของแมรี คอเรลลี และซุกเซอร์ล็อกโฮล์มส์ ของเซอร์อาเธอร์ โคนัน ดอยล์ เป็นต้น

ดูรายละเอียดใน สุพรรณิ วราพร, ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย (พระนคร: มูลนิธิโครงการตำรา, 2519).

ต่อไปจะกล่าวถึงสภาพสังคมตะวันตกในระบอบที่กำเนิดนวนิยาย เพื่อเปรียบเทียบกับสภาพสังคมไทยในระบอบที่เริ่มรับรูปแบบวรรณกรรมดังกล่าวว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

นวนิยายของตะวันตกเกิดขึ้นในระบอบที่ชนชั้นกลาง เริ่มมีบทบาทและอิทธิพลมากขึ้นในสังคม มนุษย์โดยธรรมชาติมักต้องการสิ่งบันเทิงอารมณ์ และการฟังเรื่องเล่าก็เป็นความบันเทิงอย่างหนึ่ง นับตั้งแต่สมัยโบราณจะฟังเรื่องเล่าในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น เทพนิยาย นิทาน เรื่องปรัมปรา ทั้งนี้เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์ ชอบที่จะสมมติตัวเองให้ไปดองในวิถีของผู้อื่น และมีความอยากรู้อยากเห็นว่าอะไรจะเกิดขึ้นต่อไป ความต้องการ เช่นนี้ เป็นความต้องการสากลของมนุษยชาติ เพื่อชนชั้นกลางเริ่มมีอิทธิพลในสังคมนั้น มันจึงมีส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวของชนชั้นสูงหรือโบกัเป็นของสามัญชน แต่ชนชั้นกลางต้องการมันเหิงคส์ที่เข้ากับอุปนิสัยและวิถีของพวกเขา เขาต้องการเรื่องเล่าที่คล้ายชีวิตจริงที่สมเด้น และเป็นเรื่องที่มีเหตุผล นวนิยายซึ่งมีลักษณะของความสมจริงจึงงอกงามขึ้น¹

ชนชั้นกลางสร้างรูปแบบการเล่าเรื่องใหม่ที่ใกล้เคียงความเป็นจริง และเป็นเรื่องที่ใช้เหตุผลมากยิ่งขึ้น รูปแบบที่สร้างนี้คือนวนิยาย ซึ่งเป็นเรื่องเล่าร้อยแก้ว สามารถเข้าใจง่ายกว่าร้อยกรอง ตัวละครเป็นมนุษย์ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน บรรยากาศ ฉากของเรื่องก็เหมือนจริง ความเรียบง่ายเป็นธรรมดา ๆ และเหมือนจริง เข้ากันได้กับวิถีชีวิตของชนชั้นกลาง นวนิยายจึงได้กลายเป็นรูปแบบบันเทิงคส์หลักของชนชั้นนี้ จนกล่าวกันว่า เป็น "มหากาพย์ของชนชั้นกลาง"²

¹ S.M. Schreiber, An Introduction to Literary Criticism (London : Pergamon Press, 1965), pp. 119-120.

² Alan Swingewood, Diana Laurenson, op. cit., p. 30.

เมื่อเปรียบเทียบสภาพสังคมไทยระยะที่รับนวนิยายเข้ามาจะเห็นได้ว่าเป็นความแตกต่างกัน หน้านั้นในสังคมไทยชนชั้นกลางยังไม่มีอิทธิพลและบทบาทในสังคมเหมือนสังคมตะวันตกสมัยต้นศตวรรษที่ 18 แต่ในสังคมไทยระยะนั้น มีพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับทำให้สามัญชนเริ่มได้รับการศึกษามากขึ้น และมีบทบาทในสังคมมากกว่าแต่ก่อน ความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษาดังกล่าวทำให้จำนวนผู้อ่านวรรณกรรมมากขึ้นด้วย ส่วนทางด้านผู้ให้กำเนิดนวนิยายเป็น เจ้านายหรือชนชั้นสูงบางส่วนที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ โดยการนำรูปแบบนวนิยายเข้ามาเผยแพร่ให้ผู้ได้รับการศึกษานั้นอ่านด้วยการแปลลงพิมพ์ในวารสารต่าง ๆ¹ นวนิยายจึงเป็นเพียงผลอย่างหนึ่งของการแผ่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตกในไทย และปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนให้นวนิยายแพร่หลายมากยิ่งขึ้นก็คือ การศึกษา

ปัจจัยสนับสนุนความงอกงามของนวนิยายในสังคมไทยอีกประการหนึ่ง ปีลักษณะคล้ายคลึงกับความต้องการ ของชนชั้นกลางในสังคมตะวันตกสมัยต้นศตวรรษที่ 18 คือ ความต้องการรูปแบบวรรณกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอันสืบเนื่องมาจาก ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โลกซึ่งเปลี่ยนไปเป็นโลกที่เจริญด้วยวัตถุ บันเทิงคดีของไทยที่มีอยู่เดิมไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปดังกล่าว ทั้งนี้เพราะรูปแบบบันเทิงคดีที่ปรากฏก่อนหน้านี้ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบเป็นร้อยกรอง² ลักษณะเป็นเรื่องเล่าขนาดยาว และมักจะเป็นเรื่องราวของชนชั้นสูง ตัวเอกเป็นโอรส ษัตริย์³ วรรณคดีส่วนมากเป็นผลผลิตภายในราชสำนัก ผู้อ่านหรือผู้ฟังก็คือข้าราชการสำนัก

¹ ทรายนกะเหี้ยนใน สุพรรณดี วราทร, เรื่องเกิณ.

² สสำรวจจำนวนวรรณคดีไทยจะพบว่าที่เป็นร้อยแก้วมีน้อยมาก นอกจาก 1 ทรกฏมิ พระร่วง ซึ่งเป็นวรรณคดีประเภทคำสอนทางศาสนา ตั้งแต่สมัยสุโขทัยแล้ว วรรณคดีที่เป็นร้อยแก้วจะเป็นประเภทนิยายแปล ที่เด่นคือ สามก๊ก และ ราชาธิราช

³ เช่น ลิลิตพระลอ สมุทรโฆษคำฉันท์ อิเหนา กาหัดถ ฯลฯ แม้เรื่องี่สามัญชนแต่งก็เป็นเรื่องของโอรสษัตริย์ เช่น พระอภัยมณี

ซึ่งเป็นผู้ได้รับการศึกษาของสังคมไทยสมัยนั้น วรรณคดีที่กล่าวถึงชีวิตของสามัญชนมีอยู่น้อยมาก ยกเว้นที่เป็นบทละครนอก เช่น โกรทอง การกำหนดให้ตัวละครเป็นพระเป็นนาง กษัตริย์บ้างเนื่องจาก เป็นสมัย "เจ้าชีวิต" อุดมคติสูงสุดของการเป็นมนุษย์คือ "การเป็นเจ้าของคนขายคน" แม้นิยายขนาดยาวที่สามัญชนแต่งก็เป็นเรื่องราวของกษัตริย์ เช่น พระอภัยมณี ของ สุนทรภู่ ลักษณะเช่นนี้เป็นประเพณีวรรณกรรมอีกอย่างหนึ่งของไทย¹

ในราวรัชกาลที่ 4-5 เรื่องอ่านเล่นที่นิยมกันในหมู่สามัญชน คือเรื่อง "จักร ๆ วงศ์ ๆ" โดยใช้วิธีอ่านสลับกันฟัง เรื่อง "จักร ๆ วงศ์ ๆ" เป็น นิยายคำกลอนเนื้อเรื่องมักเป็นเรื่องราวของเจ้าชายมณูญ์ไปพบเจ้าหญิงธิดากษัตริย์ยักษ์ แล้วมักจะได้อาหารเลี้ยงนั้นหลังจากรบชนะกษัตริย์ยักษ์ จนมีบทกลอนกล่าววว่า "รักลูกสาวยักษ์พาภักจนจร แล้วกลับย้อนมาฆ่าพ่อตาตาย"²

ความเปลี่ยนแปลงด้านประเพณีวรรณกรรมเริ่มปรากฏขึ้น เมื่อวัฒนธรรมตะวันตกเผยแพร่เข้ามาในไทยนับตั้งแต่รัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา ในหมู่ผู้ได้รับการศึกษาเริ่มมีการแปลนวนิยายและเรื่องสั้น นอกจากนี้ยังเกิดสารคดีร้อยแก้วที่อ่านได้เพลิดเพลิน อาทิ พระราชนิพนธ์ ไถลบ้าน ความนิยมเรื่องร้อยกรองและเรื่อง "จักร ๆ วงศ์ ๆ" เริ่มเปลี่ยนแปลงไปบ้างในทัศนะของผู้ได้รับการศึกษาเห็นว่าเรื่อง "จักร ๆ วงศ์ ๆ" เหล่านี้มีโครงเรื่องค่อนข้างพื้นสมัยและคล้ายคลึงกัน ไม่มีอะไรแปลกใหม่ ดังจะเห็นได้จากตอนหนึ่งของจุลประสงค์ในการออกหนังสือ สักวิทยา กล่าวถึงเรื่อง "จักร ๆ วงศ์ ๆ" ว่า "ขณะนี้ (ร.ศ. 119) หนังสือพิมพ์ลงเรื่องสั้นจบในฉบับมีอยู่เพียง สองสามฉบับเท่านั้นเอง...

¹ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, "หัวเลี้ยวของวรรณคดีไทย," วรรณไวทยาการ, ฉบับวรรณคดี, (พระนคร : โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2514), หน้า 68.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 68-9.

นอกจากนี้ยังเป็นบทกลอนจักร ๓ วงศ์ ๓ มนุษย์รบยักษ์รบมาร . . ."¹

นักเขียนคนหนึ่งกล่าวถึงการเสื่อมความนิยมเรื่องจักร ๓ วงศ์ ๓ ในสมัยนั้น
ไว้ว่า

ตกมาถึงยุคนี้ ความนิยมอ่านเรื่องนิยายเริงรมย์ หรือเรื่องประโลมโลกมีแรงขึ้น
แบบไทย คือกวีนิพนธ์ ซึ่งส่วนมากเป็นคำกลอนใดเสื่อมลงไปอยู่อย่างแทบจะหา
ถึงสบบาคาล มีนิยายอ่านกันแต่พวกสงฆ์อายุเท่านั้น พวกหนุ่มสาวแล้วไม่แกะหูกเอาที่
ได้ยิวเห็นเป็นเรื่องไรสาระ หรือล้าสมัย พวกนี้อ่านกันแต่เรื่องสมัยใหม่ คือ เรื่อง
ที่แปลมาจากภาษาอังกฤษ...

มูลเหตุที่ทำให้นิยายเริงรมย์แบบสมัยใหม่ ซึ่งเรียกกันเดี๋ยวนี้นว่านิยาย ได้รับความ
นิยมจากนักอ่านอย่างกว้างขวาง ในเวลารวดเร็วและยิ่งยี่มาจนทุกวันนี้... เพราะ
ว่า นิยายแบบนี้อ่านรู้เรื่องรูราวกันได้ง่าย แม้แต่คนที่มีความรู้ทางอักษร-
ศาสตร์ เพียงแค่อ่านออกเขียนได้ และที่เหนืออื่นใดในส่วนนี้ส่วนมากมีท้องเรื่อง
อันประดุจเกิดขึ้นด้วยเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในสัจจริงได้ ซึ่งยึดกับท้องเรื่องในนิยาย
แบบเก่า²

ในสมัยรัชกาลที่ 6 ยังมีพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้า-
อยู่หัว ซึ่งแสดงความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบวรรณกรรมดั้งเดิมของไทย คือ สีกวางนา
หนาว แดงเป็นสีกวางแต่มีเนื้อหา เกี่ยวกับชีวิตหนุ่มสาวในยุคนั้น จะเห็นได้ว่าในขณะ
ที่วรรณกรรมแบบใหม่คือนิยายเริ่มแพร่หลาย วรรณกรรมรูปแบบดั้งเดิมก็เริ่มปรับเนื้อ
หาให้เข้ากับสภาพความเป็นอยู่รอบตัวมากขึ้นด้วย

¹ยศ วัชรเสถียร, การประพันธ์และนักประพันธ์ของไทย (พระนคร : แพรวพิทยา,
2506), หน้า 77.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 111 และ 146.

ดังนั้น สาเหตุที่ทำให้นวนิยายแพร่หลายองงามในสังคมไทย นอกจากจะเป็น เพราะการศึกษาขยายตัว ไปสู่สามัญชน ศิลปวรรณกรรมจึงต้อง เกิดทางออกจาก "วัง" มาสู่สามัญชนมากกว่าแต่ก่อนแล้ว สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ความเจริญทางวัตถุ ซึ่งเป็นผลมาจากการเผยแพร่วัฒนธรรมตะวันตกทำให้วิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลง และส่งผลให้เกิดความต้องการวรรณกรรมที่มีเนื้อหาถาวถึงสภาพชีวิตในสังคมสมัยใหม่ ไม่ใช่เรื่อง "จักร ๆ วงศ์ ๆ" หรือเรื่องที่มีอิทธิฤทธิ์อภินิหารเช่นแต่ก่อน นอกจากนี้ การศึกษายังทำให้คนเริ่มมีเหตุผล มีความคิดเห็นมากขึ้นนวนิยายซึ่ง เป็นรูปแบบวรรณกรรม ประเภทร้อยแก้ว จึงขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้วิจารณ์วรรณกรรมคนหนึ่ง กล่าวไว้ว่า

วรรณกรรมประเภทร้อยแก้วขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ ตามธรรมชาติของประเพณีกรรม สังคมเมื่อมีคนชวาคึกมากชว การเขียนก็เพิ่มขึ้น และ เมื่อมีคนอ่านจำนวนมากชว คนอ่านก็แยกแยะออกจากกันเป็นหลายเหล่าหลายชั้น. . . มาถึงยุคนี้ นักเขียนจะ เลือกลงร้อยแก้วเป็นพาหะมากกว่าร้อยกรอง¹

นวนิยายจะเจริญองงามขึ้นได้ในสังคมใด สังคมนั้นนอกจากจะต้องมีสภาพความ เจริญทางการศึกษา ในระดับที่มีประชาชนส่วนหนึ่งได้รับการศึกษาถึงขั้นอ่านออกเขียนได้ แล้ว จำจะต้องมีความเจริญทางเทคโนโลยีและมีระบบการค้าอีกด้วย ความเจริญทาง เทคโนโลยีในที่นี้หมายถึง ความเจริญด้านการพิมพ์ เพราะนวนิยายมีขนาดยาวเกินกว่า จะใช้วิธีคัดลอกแบบโบราณได้ ค่าระบบการค้าหมายถึง มีนักอ่านที่จะเป็นผู้สนับสนุนซื้อ นวนิยาย ในตะวันตกนวนิยายเป็นรูปแบบวรรณกรรมในสังคมอุตสาหกรรมซึ่งมีความเจริญ ทางเทคโนโลยี ส่วนของไทยนั้นสภาพสังคมยังคงมีเกษตรกรรมเป็น เศรษฐกิจหลัก แต่ การรับความเจริญทางการพิมพ์เป็นการรับถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศ นอกจากนี้ สภาพเศรษฐกิจหลัง พ.ศ. 2475 สามัญชนมีโอกาสร่วมการค้ามากขึ้น ระบบการ แข่งขันทางการค้าและความสามารถเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตของสามัญชนบางส่วน ทำให้วรรณกรรมกลายสภาพเป็นระบบการค้าไปด้วย อันเป็นผลให้นวนิยายเพิ่มปริมาณขึ้น

¹ม.ล.บุญเหลือ เทพสุพรรณ, เรื่องเดิม, หน้า 83.

อย่างรวดเร็ว

ประมาณ พ.ศ. 2470 เป็นต้นมา เกิดสำนักพิมพ์ขึ้นหลายแห่ง¹ เช่น สำนักพิมพ์เพลินจิตต์ ของนายเวช กระตุกฤษ์ พิมพ์นวนิยายเล่มละ 10 สตางค์ ออกขายวันละเล่ม คณะนายอุเทน ของนายทองใบ พูลโกศา ผู้ร่วมทุนเป็นนักเขียนด้วย คือ "อรุณวรรณ" เจ้าของนามปากกา 4 เรื่อง คือ "เรื่องฤทธิ์" "เรื่องเกษ" "เรื่องยศ" และ "เรื่องศักดิ์" คณะวิชานานุกูล ของนายชิต และนายผล วัชนะ พิมพ์ทั้งเกร็ดพงศาวดารจีนและนวนิยายไทย จากนั้นจึงเกิดสำนักพิมพ์ที่นักเขียนผู้ซื่อสัตย์กับนายทุนตั้งขึ้นแข่งนายทุน เช่น สำนักพิมพ์ เหม เวชกร เป็นต้น สำนักพิมพ์เหล่านี้รับซื้อเรื่องจากนักเขียน และจ้างนักเขียนประจำสำนักพิมพ์ ทำให้การเขียนนวนิยายกลายเป็นระบบการค้า ความต้องการของตลาดที่เพิ่มมากขึ้นผลักดันให้เกิดอาชีพนักเขียนประจำสำนักพิมพ์ ระบบการค้าที่แทรกซึมเข้าไปในวงวรรณกรรมทำให้เกิดการแข่งขัน นวนิยายจึงเพิ่มปริมาณขึ้นอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นรูปแบบวรรณกรรมสำคัญรูปแบบหนึ่งในสังคมไทยระยะที่ระบบ ชนานุกาฬ เริ่มงอกงามขึ้น

กล่าวโดยสรุป นวนิยายในสังคมไทยเป็นรูปแบบวรรณกรรมที่เกิดขึ้นเพราะการเปลี่ยนแปลงคลี่คลายของสังคม โดยเริ่มจากการแผ่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งนำรูปแบบนวนิยายเข้ามาในลักษณะวรรณกรรม "สำเร็จรูป" ด้วยวิธีการแปลและดัดแปลงจากเรื่อง เกมของตะวันตกในระยะแรก แต่ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้นวนิยายงอกงามเติบโตใหญ่ในสังคมไทยคือ การขยายตัวของการศึกษาไปสู่สามัญชน และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปสู่โลก สมัยใหม่ ซึ่งเจริญด้วยวิทยาการและเทคโนโลยี การศึกษาที่ขยายไปสู่สามัญชนทำให้เกิดนักอ่านที่ไม่ใช่ชนชั้นสูง เช่น แดกอน คนเหล่านี้ต้องการบันเทิงคดีที่เป็นของเขาเอง กล่าวถึงเรื่องราวชีวิตในสมัยของเขา บันเทิงคดีที่เขาสามารถเข้าไปร่วมจินตนาการ

¹ยศ วัชรเสถียร, "เหลืยมองข้างหลัง," พาที (พฤษภาคม 2520) : 42.

หรือร่วมดำเนินชีวิตไปกับตัวละครได้โดยไม่ยากและไกลเกินไปนัก เพราะฉะนั้นรูปแบบ
วรรณกรรมใหม่ จึงสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความนึกคิดของผู้ที่ได้รับการศึกษา สังคม
ไทยจึงรับนวนิยายไว้ และค่อย ๆ พัฒนาให้มีลักษณะของตนเอง จนกลายเป็นรูปแบบ
วรรณกรรมสมัยใหม่ที่สำคัญรูปแบบหนึ่งในที่สุด ทั้งนี้ เพราะบุคคลสมัยแต่ละยุคสมัยย่อมมีทัศนะ
ต่อโลกและวิถีชีวิตอย่างหนึ่ง ซึ่งจะทำให้มนุษย์สร้างรูปแบบศิลปะเฉพาะบุคคลสมัยของเขาขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย